

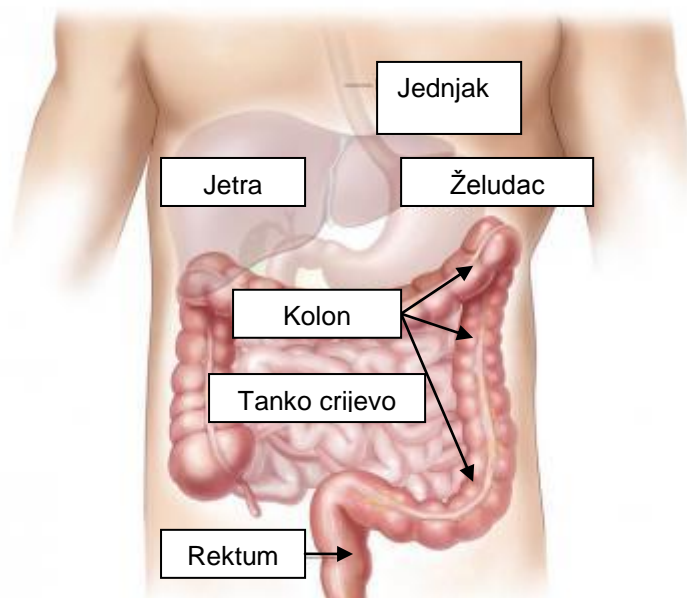
Tumori probavnih organa

Pišu: mr.sc. Ivo Trogrlić i Dragan Trogrlić

Firma „ Dren „ DOO Žepče

tel/fax: 00387-(0)32-881-774, Mob: 00387-61-461-517

Od deset najčešćih zloćudnih tumora koji pogađaju čovjeka, pet njih se razvija na probavnim organima. U sljedećih nekoliko nastavaka upoznat ćemo čitaoce sa ovim tumorim, a posebno detaljno ćemo opisati rak debelog crijeva koji je i najčešći zloćudni tumor probavnih organa. Od raka debelog crijeva svake godine u svijetu oboli oko milijon ljudi i po učestalosti, to je četvrti najčešći zloćudni tumor. Ovaj tumor se, više nego bilo koji drugi, povezuje sa suvremenim načinom života i manjkom fizičke aktivnosti, tako da je i mogućnost prevencije najveća upravo kod raka debelog crijeva. Najčešće oboljevaju stanovnici razvijenih zemalja SAD, zapadna Europa, Kanad i Australija, ali sa druge strane u ovim zemljama se provode programi ranog otkrivanja raka debelog crijeva što rezultira otkrivanjem bolesti u početnom stadiju, kad je mogućnost izlječenja velika, tako da, uprkos povećanju broja oboljelih u ovim zemljama, procenat izliječenih raste.

Genetske sklonosti

Debelo crijevo sastoji se od kolona, koji je obično dugačak oko 2 metra i rektuma koji je završni dio debelog crijeva i dužine je 20-30 cm, tako da se za rak debelog crijeva često, posebno u liječničkim krugovima, koristi naziv kolorektalni karcinom. Rak debelog crijeva je bolest starije životne dobi i u trenutku dijagnoze 80% oboljelih starije je od 50 godina. Kod njih se rak javlja kao sporadični oblik koji nema genetsku podlogu i nastaje uglavnom kao posljedica loših prehrambenih navika. Kod mlađih ljudi bolest se javlja ili u sklopu nasljednog raka ili je u pitanju sindrom obiteljskog raka. Kod nasljednog raka možemo govoriti o nasljeđivanju raka u najdosljednijem smislu i

oboljevaju svi članovi obitelji, bez izuzetka. Drugi oblik raka koji ima genetsku podlogu naslijeđenu od roditelja je sindroma obiteljskog raka. U obiteljima sa ovim genskim defektom oboljeva oko 50% članova. Prosječna starost u trenutku dijagnoze je 45 godina i tumori su zloćudniji. Kod oko 40% oboljelih koji su izliječeni unutar deset godina ponovo se razvija rak. Nasljeđivanje sklonosti ka raku najbolje je izučen upravo kod raka debelog crijeva. Danas u svijetu postoje genski testovi kojima se utvrđuje postoji li kod ispitanika sklonost ka oboljevanju od raka i u slučaju pozitivnog nalaza primjenjuju se odgovarajuće mjere prevencije čiji je cilj, ili spriječiti razvoj raka, ili ga dijagnosticirati u njegovom početnom stadiju.

Nasljeđivanje raka debelog crijeva se javlja u sklopu bolesti poznate pod nazivom familijarna adenomatozna polipoza (FAP). Ovo oboljenje karakteriše pojava stotina adenoma (polipa) debelog crijeva. Radi se o dobroćudnim tumorima, ali sa izrazitim zloćudnim potencijalom, tako da se vremenom, iz nekih od ovih adenoma sigurno razvija rak. Bolest se u svom dobroćudnom obliku manifestuje već oko dvadesete godine života i mjera prevencije kod oboljelih je potpuno uklanjanje debelog crijeva kirurškim putem, prije razvoja zloćudnog tumora.

Za sindrom obiteljskog raka debelog crijeva takođe postoji gensko testiranje, ali kako ono ne obavlja u BiH, na ovo oboljenje može se posumnjati onda kad u užoj obitelji imate barem tri člana kod kojih je dijagnosticiran rak i da je barem jedan u trenutku dijagnoze mlađi od 50 godina. Ovo gensko oboljenje naziva se nasljedni nepolipozni sindrom kolorektalnog karcinoma. Postoje dva oblika ovog oboljenja. Kod prvog oblika članovi uže obitelji oboljevaju samo od raka debelog crijeva, dok kod drugog, kod kojeg postoji genski defekt na više gena, obitelji sa ovim genskim poremećajem osim raka debelog crijeva često oboljevaju i od zloćudnih tumora drugih probavnih organa (želuca i gušterače), kao i od zloćudnih tumora žučnih vodova i mokraćnog mjehura, dok se kod žena u ovim obiteljima uz to javljaju i zloćudni tumori endometrija i jajnika.

Program ranog otkrivanja raka

BiH nema državni registar za rak tako da nemamo tačne podatke o broju oboljelih od raka debelog crijeva u našoj zemlji. Susjedna Hrvatska ima ovaj registar i obzirom na približno isti broj stanovnika kao i slučajne životne i prehrambene navike, mislim da ne bismo puno pogriješili ako pretpostavimo da imamo približno isti broj oboljelih od raka debelog crijeva. Prema tamošnjim podacima u Hrvatskoj se svake godine registruje oko 2800 novooboljelih, a svake godine od ove bolesti umre oko 1700 ljudi. Češće oboljevaju muškarci. Oko 20% oboljelih naslijedilo je genetsku podlogu za ovo oboljenje od roditelja.

Vrlo je važno pravovremeno prepoznavanje obitelji u kojima postoji sklonost ka oboljevanju od zloćudnih tumora. U razvijenim zemljama se provode programi prevencije i ranog otkrivanja raka debelog crijeva. Programom su obuhvaćene osobe starije od 50 godina života, kao i one sa genskim sklonostima, a sve sa osnovnim ciljem da se smanji broj umrlih od raka debelog crijeva. Program obuhvata testove koji ukazuju na mogućnost oboljenja. Prvi korak je test na pojavu krvi u stolici, što može ali ne mora biti znak prisustva oboljenja. Isto tako ukoliko nema tragova krvi prisustvo raka ne može se u potpunosti isključiti. Test na prisustvo krvi u stolici treba raditi svake dvije godine. Ako test pokaže krv u stolici preporučuje se kolonoskopija kojom se vrši pregled unutrašnjosti crijeva. U slučaju prisustva polipa (adenoma), ovi se uklanjaju, dok se sa sumnjivih mjesta uzima uzorak tkiva za biopsiju. Kod onih koji imaju obiteljsku sklonost ka raku, ove mjere počinju se primjenjivati već od dvadesete godine. Kako u

BiH ne postoji ovakav program preporučujemo svima iz pomenutih rizičnih grupa da samoinicijativno rade ove preglede.

Na kraju treba napomenuti da roditelji imaju veliku odgovornost prema svojoj djeci i to ne samo po pitanju vaspitanja i školovanje, nego i po pitanju zdravlja djeteta, jer od toga kakvim su uticajima okoliša bili izloženi roditelji, zavisi i zdravlje njihove djece. Ako u vašoj obitelji ne postoji sklonost oboljevanja od raka to ne znači da će to vrijediti i za vaše djete. Ako dođe do odgovarajućih mutacija u ćelijama crijeva, koje nastaju usljed loših životnih i prehrambenih navika, od raka će oboliti samo osoba kod kojih je do tih mutacija došlo (sporadični rak). Međutim ako je do tih mutacija došlo na spolnim stanicama koje genetski materijal prenose na potomstvo, tada će djete postati nosilac defektnih gena koji su odgovorni za nastanak raka i te gene će dalje prenesti na svoje potomke, što znači da će kod njih postojati visok rizik razvoja raka debelog crijeva.